

III. PRZEGLĄD ORZECZNICTWA

ORZECZNICTWO CYWILNE SĄDU NAJWYŻSZEGO

Kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. V. nr 16, poz. 93).

Art. 163 w zw. z art. 213 „Jeżeli przed dniem 5 lipca 1963 r. współwłaściciele zorganizowali odrębne gospodarstwa rolne na wspólnej nieruchomości, podział jej bez zachowania wymagań przewidzianych w art. 163 w związku z art. 213 k.c. jest dopuszczalny także w wypadku, gdy osoba trzecia po dniu 5 lipca 1963 r. nabyła w drodze licytacji udział jednego ze współwłaścicieli w tej nieruchomości obejmującej tak zorganizowane gospodarstwo rolne” (Uchwała III CZP 93/69 z 17 XII 1969 r.).

Art. 435 § 1. „Zakład przemysłowy odpowiada na podstawie art. 435 § 1 k.c. za szkody spowodowane emitowaniem do atmosfery substancji trujących również wtedy, gdy stężenie ich nie przekracza norm ustalonych w przepisie art. 2 ustawy z dnia 21 IV 1966 (Dz. U. Nr 14 poz. 87) i w przepisach wydanego na jego podstawie Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 13 IX 1966 r. (Dz. U. Nr 42 poz. 253), chyba że chodzi o powszechnie odczuwane w danym rejonie skutki pogorszenia się środowiska przyrodniczego”. (Uchwała III CZP 17/70 z 7 IV 1970 r.).

Art. 435 § 1 w zw. z art. 436. „Nieznany sprawca zaboru cudzego samochodu nie jest osobą trzecią w rozumieniu art. 435 § 1 k.c. (w związku z art. 436 k.c.), lecz posiadaczem tego samochodu”. (Uchwała III CZP 79/69 z 26 XI 1969 r.).

Art. 448. „Sąd może w sprawie z powództwa prokuratora, wytoczonego na korzyść pokrzywdzonego, zasądzić na rzecz Polskiego Czerwonego Krzyża odpowiednią sumę pieniężną (art. 448 k.c.) również w wypadku zrzeczenia się roszczenia przez poszkodowanego, jeżeli zrzeczenie to uznał za niedopuszczalne (art. 203 § 4 k.p.c.)”. (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 81/69 z 23 II 1970 r.).

Art. 411 i nast. „Inwestor, który utracił roszczenie z tytułu rękojmi za wady może dochodzić od wykonawcy roszczeń odszkodowawczych opartych na zasadach ogólnych (art. 471 i nast. k.c.)”. (Uchwała III CZP 102/69 z 30 I 1970 r.).

Art. 913 § 2. „Roszczenie dożywotnika, będącego zbywcą nieruchomości, który po wytoczeniu powództwa o rozwiązanie umowy o dożywocie (art. 913 § 2 k.c.) zmarł przed zakończeniem tego postępowania, nie przechodzi na jego spadkobiercę” (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 112/69 z 16 III 1970 r.).

Art. 1059 § 1 pkt 1. „Okoliczności przewidziane w § 13 ust. 2 pkt. 2 rozporządzenia z dnia 28 listopada 1964 r. (Dz. U. nr 45, poz. 304) nie uzasadniają dziedziczenia — na podstawie art. 1059 § 1 pkt 1 k.c. — gospodarstwa rolnego, obejmującego użytki rolne o obszarze nie przekraczającym 0,5 ha, przez takiego spadkobiercę, który nigdy nie pracował w tym gospodarstwie” (Uchwała III CZP 110/69 z 13 II 1970 r.).

Art. 1059 § 1 pkt. 3. „Korzystanie przez pracownika przedsiębiorstwa lasów

państwowych z gruntów rolnych, przydzielonych mu w związku ze stosunkiem służbowym (pracy) tytułem deputatu, nie stanowi prowadzenia indywidualnego gospodarstwa rolnego w rozumieniu art. 1059 § 1 pkt 3 k.c., uprawniającego jego lub członków jego rodziny, pracujących na powyższych gruntach do dziedziczenia gospodarstwa rolnego". (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 123/68 z 9 III 1970 r.).

Art. 1065 w zw. z art. 1059 i 1060 § 2. „Spadkodawca może skutecznie ustanowić w testamencie spadkobiercą gospodarstwa rolnego swego wnuka, który odpowiada jednemu z warunków przewidzianych w art. 1059 k.c., chociażby nie mógł on dziedziczyć z ustawy tego gospodarstwa wskutek braku warunków przewidzianych w art. 1060 § 2 k.c." (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 98/69 z 23 III 1970 r.).

Art. 1069 w zw. z art. 1959 § 2. „1. Spadkobierca odpowiadający warunkom do dziedziczenia gospodarstwa rolnego z art. 1059 § 2 k.c. może skutecznie na zasadzie art. 1069 k.c. zbyć przypadający mu spadek w całości lub w części albo udział spadkowy. 2. Zbycie spadku lub udziału w spadku na zasadzie art. 1069 k.c. nie podlega ograniczeniom przewidzianym w art. 166 k.c." (Uchwała III CZP 3/70 z 20 II 1970 r.).

Art. 1076. „Jeżeli spadkobierca gospodarstwa rolnego lub jego części, który dziedziczy je tylko dlatego, że w chwili otwarcia spadku był małoletni, w dziele spadku nie zachowuje prawa do spłaty z uwagi na brak przesłanek z art. 1076 k.c. i § 17 ust. 2. Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 28 listopada 1964 r. (Dz. U. nr 45 p. 304), to korzyść majątkowa z tego odnoszą pozostali spadkobiercy w częściach odpowiadających ich udziałom w dziedziczeniu gospodarstwa rolnego.

W sentencji postanowienia działowego nie stwierdza się, że spadkobierca stracił prawa do spłaty, względnie, że spłaty nie otrzymuje". (Uchwała III CZP 5/70 z 7 IV 1970 r.).

Art. 1081. „1) Skarb Państwa, jako spadkobierca ustawowy gospodarstwa rolnego, odpowiada wraz z innymi spadkobiercami nie dziedziczącymi gospodarstwa rolnego za długi spadku nie związane z prowadzeniem tego gospodarstwa do wartości przejętego gospodarstwa. 2) Jeżeli spadek poza gospodarstwem rolnym nie obejmuje innych składników majątkowych, spadkobierca nie dziedziczący gospodarstwa rolnego, który poniósł koszty pogrzebu spadkodawcy, ma roszczenie regresowe do Skarbu Państwa o zwrot tych kosztów" (Uchwała III CZP 29/70 z 2 VI 1970 r.).

Przepisy wprowadzające kodeks cywilny z 23 IV 1964 r. (Dz. U. nr 16, poz. 94).

Art. LVII „Zawarcie w okresie obowiązywania Kodeksu Cywilnego Królestwa Polskiego przedślubnej umowy wspólności majątkowej, według której cały majątek ruchomy i nieruchomy już posiadany przez każdego z przyszłych małżonków, jak i nabyty przez nich w przyszłości, w tym również majątek ze spadku, będzie stanowić ich wspólną i niepodzielną własność w częściach równych — pociąga za sobą skutki prawne przewidziane w art. LVII przep. wprowad. k.c. W konsekwencji małżonek spadkobiercy zachowuje prawo do połowy udziału tego spadkobiercy w gospodarstwie rolnym należącym do spadku odziedziczonego przed dniem 5 lipca 1963 r., jak również prawo do połowy udziału nabytego przed tą datą przez tego spadkobiercę od innego spadkobiercy, choćby małżonek będący spadkobiercą nie odpowiadał warunkom wymaganym do zachowania prawa dziedziczenia gospodarstwa rolnego". (Uchwała III CZP 96/69 z 21 I 1970 r.).

Kodeks rodzinny i opiekuńczy z 25 II 1964 r. (Dz. U. nr 9, poz. 59).

Art. 6 § 1. „Za ważne powody w rozumieniu art. 6 § 1 k.r. i op. uznać należy

tylko takie okoliczności, które w świetle zasad współżycia społecznego usprawiedliwiają odstąpienie od obowiązku jednoczesnego stawienia się przyszłych małżonków przed kierownikiem urzędu stanu cywilnego dla złożenia oświadczenia, że wstępują ze sobą w związek małżeński. Żadna zatem z góry określona sytuacja osoby ubiegającej się o zezwolenie jej na złożenie przez pełnomocnika oświadczenia o wstąpieniu w związek małżeński, w szczególności także fakt jej zamieszkiwania za granicą oraz związane z tym trudności przyjazdu do Polski, nie mogą być same przez się uznane za ważne powody w rozumieniu powołanego poprzednio przepisu". (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 27/70 z 8 VI 1970 r.).

Art. 60 § 3. „W wypadku gdy obowiązek dostarczania środków utrzymania małżonkowi rozwiedzionemu wygasa z upływem pięciu lat od orzeczenia rozwodu, małżonek, na rzecz którego alimenty zasądzono, może dochodzić przedłużenia tego terminu na podstawie art. 60 § 3 k.r.o. tylko w drodze powództwa". (Uchwała III CZP 109/69 z 26 II 1970 r.).

Dekret z 8 VI 1955 r. Prawo o aktach stanu cywilnego (Dz. U. nr 25, poz. 151 ze zmian.)

Art. 23. „Ustalenie treści aktu małżeństwa na podstawie art. 23 prawa o a.s.c. jest dopuszczalne, choćby istnienie małżeństwa, którego akt taki dotyczy, było kwestionowane. Jednakże postępowanie nieprocesowe, przewidziane w wymienionym przepisie, ogranicza się tylko do stwierdzenia samego zdarzenia, objętego aktem stanu cywilnego, a w szczególności danych podlegających rejestracji w księgach stanu cywilnego.

Zarzuty natomiast co do istnienia małżeństwa, którego akt stanu cywilnego został ustalony w sposób wyżej wskazany, rozstrzygane być mogą jedynie w procesie, prowadzonym na podstawie art. 1 § 2 zdanie drugie k.r.op. w związku z art. 425 k.p.c, w trybie postępowania odrębnego w sprawach małżeńskich". (Uchwała III CZP 11/70 z 20 III 1970 r.).

Ustawa z 21 I 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego przed szkodami wynikającymi z przestępstwa. (Dz. U. nr 4, poz. 11).

Art. 6 § 3 zd. 2. „Jeżeli osoba, w stosunku do której działa domniemanie prawne z art. 6 § 1 ustawy z dnia 21 I 1958 r. o wzmożeniu ochrony mienia społecznego przed szkodami wynikającymi z przestępstwa (Dz. U. nr 4, poz. 11 z późn. zmianami) dowiedziała się w różnych datach o tym, że zarówno zabezpieczenie, jak i egzekucja kary grzywny, przepadku mienia i roszczeń odszkodowawczych narusza jej prawa w odniesieniu do tych samych przedmiotów, termin z art. 6 § 3 zd. 2 cyt. ustawy należy liczyć od daty wcześniejszej". (Uchwała III CZP 82/69 z 26 XI 1969 r.).

Ustawa z 12 III 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczania nieruchomości (Jednol. tekst Dz. U. nr 18 z 1961 r., poz. 94).

Art. 22 pkt 1 i art. 32. „Jeżeli wykonywanie służebności drogowej jest ograniczone do określonej części nieruchomości, która uległa wywłaszczeniu bez utrzymania tej służebności w mocy (art. 22 pkt 1 i art. 32 ustawy z dn. 12 III 1958 r. o zasadach i trybie wywłaszczenia nieruchomości, Dz. U. nr 18 z 1961 r. poz. 94), służebność drogowa wygasa co do całej nieruchomości" (Uchwała III CZP 106/69 z 6 II 1970 r.).

Ustawa z 30 I 1959 r. — Prawo lokalowe. (Jednol. tekst Dz. U. nr 47 z 1962 r., poz. 227).

Art. 16. W wypadku, gdy z mocy decyzji o przydziale lokalu, lokal mieszkalny został przydzielony określonej osobie jako najemcy z tym zastrzeżeniem, że do zamieszkiwania w tym lokalu wraz z nią jest uprawniona także inna osoba, między tymi osobami powstaje taki stosunek jak między najemcą i podnajemcą. Jednakże uprawnienia tej drugiej osoby są o tyle silniejsze w porównaniu z uprawnieniami osoby, która wchodzi w stosunek podnajmu na podstawie umowy z najemcą, że najemca nie korzysta ze swobody rozwiązania tak powstałego stosunku na zasadach ogólnych; może jednak wystąpić do sądu o uznanie tego stosunku za rozwiązany i o opróżnienie lokalu z przyczyn określonych w art. 16 ust. 1 prawa lokalowego, który stosuje się w takim wypadku w drodze analogii. (III CRN 230/69 z 13 VI 1969 r.).

Art. 16. „Wynajmujący może żądać rozwiązania stosunku najmu i opróżnienia lokalu mieszkalnego przez najemcę także z tej przyczyny, że w sposób określony w art. 16 ust. 1 pkt 1-3 prawa lokalowego zachowuje się domownik najemcy. Wynajmujący nie może natomiast domagać się z powyższej przyczyny opróżnienia lokalu przez samego domownika. Eksmisji domownika może żądać najemca, jeżeli temu nie sprzeciwia się stosunek osobisty łączący te osoby”. (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 61/69 z 6 IV 1970 r.).

Ustawa z 29 VI 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych (Dz. U. nr 28, poz. 169).

Art. 9. „Udziałowcowi wspólnoty gruntowej nie przysługują uprawnienia wynikające z przepisów kodeksu cywilnego o współwłasności w takim zakresie, w jakim byłoby to sprzeczne z zasadami wynikającymi z przepisów ustawy z dnia 29 VI 1963 r. o zagospodarowaniu wspólnot gruntowych oraz statutu spółki powołanej do zarządu wspólnotą i właściwego zagospodarowania gruntów wchodzących w jej skład”. (Uchwała III CZP 89/69 z 9 XII 1969 r.).

Rozporządzenie R. M. z 20 VII 1965 r. w sprawie czynszów najmu za lokale mieszkalne (Dz. U. nr 35, poz. 224).

§ 2. „Pod rządem przepisów Rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 20 lipca 1965 r. w sprawie czynszów najmu za lokale mieszkalne (Dz. U. nr 35 p. 224) najemca nie jest zobowiązany pokrywać kosztów eksploatacji nieruchomości również w przypadku, gdy czynsz, ustalony zgodnie z powyższym Rozporządzeniem, nie wystarcza na ich pokrycie”. (Uchwała III CZP 15/70 z 24 III 1970 r.).

Kodeks postępowania cywilnego z 17 XI 1964 r. (Dz. U. nr 43, poz. 296; sprost.: Dz. U. z 1965 r. nr 15, poz. 113).

Art. 1 oraz 126 w zw. z art. 187. „1. Nie jest pozwem pismo, z którego treści wynika w sposób niewątpliwy brak żądania rozstrzygnięcia sporu o charakterze sprawy cywilnej, jak również brak okoliczności, z których żądanie takie mogłoby wynikać, ani też pismo, którego rzeczywistym celem jest poniżenie lub ośmieszenie drugiej strony albo innej osoby lub instytucji. 2. Nie jest dopuszczalna droga sądowa w wypadku, gdy z twierdzeń powoda lub przytoczonych przez niego okoliczności wynika w sposób oczywisty, że między powodem a pozwanym nie istnieje żaden stosunek prawny, który mógłby stanowić podstawę żądania pozwu”. (Uchwała składu 7 sędziów SN III CZP 4/70 z 20 IV 1970 r.).

Art. 2. Z art. 113 p. 3 w związku z art. 101 p. 2 i art. 123 p. 1 Prawa Wynalazczego należy wyciągnąć wniosek, że szczególny tryb postępowania, wyłączający drogę sądową, odnosi się tylko do zasadniczego wynagrodzenia twórcy projektu obliczanego według efektów uzyskanych w gospodarce społecznej w wyniku zastosowania projektu wynalazczego.

Roszczenie twórcy pracowniczego projektu wynalazczego o wyrównanie zarobków, wynikających z zastosowania nowej normy pracy, przewidziane w § 61 Uchwały nr 74 Rady Ministrów z 5 II 1963 r. (Monitor Polski nr 18, poz. 100), nie jest objęte art. 123 prawa wynalazczego (Dz. U. z 1962 r. nr 33, poz. 156) i należy zgodzić z art. 125 tegoż prawa do drogi sądowej. (II Cz 107/69 z 30 X 1969 r.).

Art. 189. „I. W sprawie o naprawienie szkody wynikłej z uszkodzenia ciała lub wywołania rozstroju zdrowia zasądzenie określonego świadczenia nie wyłącza jednoczesnego ustalenia w sentencji wyroku odpowiedzialności pozwanego za szkody mogące powstać w przyszłości z tego samego zdarzenia. II. W razie przyczynienia się poszkodowanego do szkody sąd określa również w sentencji stopień tego przyczynienia się”. (Uchwała III CZP 34/69 z 17 IV 1970 r.).

Art. 618. „1) Rozliczenia z tytułu roszczeń do majątku, jakiego mężczyzna i kobieta, żyjący bez zawarcia związku małżeńskiego, dorobili się prowadząc wspólnie gospodarstwo rolne, oraz z tytułu nakładów, jakich jedno z nich dokonało na nieruchomości lub rzecz ruchomą należącą do drugiego, a wchodzącą w skład tego gospodarstwa, mogą być przeprowadzone w postępowaniu o zniesienie współwłasności przedmiotów stanowiących ich majątek wspólny. 2) Dokonując takich rozliczeń sąd stosuje: co do roszczeń z tytułu nabytych wspólnie, na własność lub w posiadanie, nieruchomości i rzeczy ruchomych, jak również z tytułu nakładów dokonanych na te przedmioty — przepisy o zniesieniu współwłasności, natomiast co do roszczeń z tytułu nakładów dokonanych przez jedną z wymienionych osób w przedmiotach należących do drugiej, a wchodzących w skład wspólnego gospodarstwa — przepisy o bezpodstawnym wzbogaceniu”. (Uchwała III CZP 62/69 z 30 I 1970 r.).

Art. 618. „Sprawa o równowartość pożytków z rzeczy wspólnej, jakich jeden ze współwłaścicieli został pozbawiony na skutek naruszenia jego posiadania przez innego współwłaściciela, jest — bez względu na to, czy było to współposiadanie, czy też wyłączne posiadanie rzeczy wspólnej lub jej części — sprawą „z tytułu posiadania rzeczy wspólnej” w rozumieniu art. 618 § 1 kpc i jako taka nie może być od chwili wszczęcia postępowania o zniesienie współwłasności rozpatrywana w odrębnym postępowaniu (procesie)”. (Uchwała III CZP 7/70 z 26 III 1970 r.).

Art. 679. „Jeżeli prawomocnym wyrokiem oddalone zostało powództwo o ustalenie nieważności testamentu, sąd spadku rozpoznając sprawę w trybie art. 679 k.p.c., nie może ponownie badać ważności testamentu, chyba że wniosek w tym kierunku zostanie zgłoszony przez zainteresowaną osobę, która nie była stroną procesu o ustalenie nieważności testamentu” (Uchwała III CZP 95/69 z 17 XII 1969 r.).

Art. 840 § 1 pkt 3. „Małżonek, w stosunku do którego prawomocnie oddalono, dla braku legitymacji bierniej, powództwo o solidarne świadczenie ze współmałżonkiem dłużnikiem a przeciwko któremu została następnie nadana klauzula wykonalności w trybie art. 787 k.p.c., może w powództwie przeciwegzekucyjnym z art. 840 § 1 p. 3 k.p.c. podnosić zarzuty zarówno z własnego prawa, jak i te, z którymi mógł wystąpić jego współmałżonek”. (Uchwała III CZP 25/70 z 22 IV 1970 r.).

Art. 1051 § 1. „Grzywna nałożona na dłużnika na podstawie art. 1051 § 1 kpc w celu wymuszenia nieprzeszkadzania czynnościom wierzyciela, nakazanego zarzą-

dzeniem tymczasowym, ulega umorzeniu, jeżeli przed jej zapłatą zostało prawomocnie oddalone powództwo, na zabezpieczenie którego wydano zarządzenie tymczasowe. Grzywna o której mowa w poprzedniej odpowiedzi, nie podlega ściągnięciu w drodze egzekucji". (Uchwała III CZP 100/69 z 23 I 1970 r.).

Ustawa z 13 VI 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 24, poz. 110).

Art. 4 pkt 2 i 42. Do określenia wynagrodzenia kuratora procesowego ustanowionego przez sąd opiekuńczy nie mają zastosowania dyspozycje art. 179 k.r.o., lecz przepisy prawa procesowego. Aktualnie chodzi o art. 4 pkt 2) i 42 w związku z art. 46 ust. 2 ustawy z dnia 13 czerwca 1967 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz. U. nr 24, poz. 110).

Jeśli Sąd nie rozstrzygnął wniosku kuratora o przyznanie mu wynagrodzenia, to nie zachodzi potrzeba uzupełnienia postanowienia kończącego postępowanie, gdyż wniosek taki może Sąd rozstrzygnąć odrębnie. Uzupełnienie wyroku (odpowiednio postanowienia — art. 361 k.p.c.) dotyczy takich tylko rozstrzygnięć, które odnoszą się do żądań stron wzgl. obligatoryjnie muszą być w nim zawarte (art. 351 § 1 k.p.c. — II CZ 32/69 z 3 II 1970 r.).

Zebrat
Henryk Dąbrowski

ORZECZNICTWO KARNE SĄDU NAJWYŻSZEGO IZBA KARNA I IZBA WOJSKOWA

Kodeks karny (z 1969 r.)

Art. 2. Zgodnie z art. 2 § 1 k.k. przy ocenie, która z ustaw jest względniejsza dla sprawcy, bierze się pod uwagę całą ustawę, nie zaś poszczególne jej przepisy. Skoro Sąd Najwyższy uznał za względniejszy kodeks karny — 1932 r. przeto zarówno przy wymiarze kary, jak i orzeczeniu środka zabezpieczającego zastosował przepisy tegoż kodeksu z 1932 r. (7 sędziów 13 I 1970 r. — V KRn 402/69).

Art. 2. Rozważając kwestię, która w myśl art. 2 § 1 k.k. z dwóch konkurujących ze sobą ustaw dawna czy nowa, jest względniejsza dla sprawcy, należy ocenić każdą z nich nie z punktu widzenia surowości grozących kar zasadniczych, lecz na tle całokształtu wchodzących w rachubę przepisów prawnych w odniesieniu do konkretnego wypadku. Przez ustawę nową lub dawną należy więc rozumieć całokształt przepisów uzasadniających odpowiedzialność karną. Z zasady tej wynika z kolei dalszy wniosek, że nie wolno stosować częściowo dawną ustawę, a częściowo nową ustawę. Sąd stosując jedną z dwóch ustaw uwzględnia wszelkie konsekwencje z tego wynikające, byleby w zespole przepisów odnoszących się do konkretnej sprawy ustawa ta była względniejsza dla sprawcy.

Mimo więc, że dawny art. 225 § 1 k.k. z 1932 r. zawiera łagodniejszą sankcję aniżeli nowy art. 148 § 1 k.k., jednak jeżeli w konkretnym wypadku w zespole przepisów nowego kodeksu karnego, który sąd uzna za celowe uwzględnić, miałby zastosowanie obok art. 148 § 1 k.k. — przepis art. 57 § 2 i 3 k.k., to, za ustawę względniejszą dla sprawcy uznać należałoby nowy kodeks karny (14 I 1970 r. — III KR 185/69).

Art. 2. Zawarta w przepisie art. 2 § 1 k.k. alternatywa, że należy stosować jed-

na z dwóch ustaw, jest bezwzględnie obowiązująca w tym sensie, iż w sytuacji, o której powołany przepis traktuje, stosuje się w zasadzie ustawę nową, a ustawę dawną (tj. obowiązującą w czasie popełnienia przestępstwa) należy stosować tylko wówczas, gdy jest ona względniejsza dla sprawcy. Przy rozstrzyganiu kwestii, czy dawna ustawa jest względniejsza dla sprawcy w danym konkretnym wypadku, należy uwzględniać całość przepisów dawnej i nowej ustawy, a więc cały stan prawny dotyczący konkretnego przestępstwa i jego sprawcy. Przepis art. 2 § 1 k.k. nie zezwala na stosowanie w orzeczeniu dotyczącym danego przestępstwa dwóch ustaw (a więc częściowo przepisów ustawy dawnej i częściowo przepisów ustawy nowej) i na stworzenie w ten sposób niejako konglomeratu ustawowego charakteryzującego się tym, że podstawą niektórych części orzeczenia dotyczącego popełnionego przestępstwa są przepisy ustawy nowej, a za podstawę innych części tego orzeczenia przyjmuje się przepisy ustawy dawnej. Jeżeli zatem sąd w wyniku oceny całości stanu prawnego dotyczącego popełnionego przestępstwa uzna, że w konkretnej sytuacji względniejszą dla sprawcy jest ustawa dawna, to podstawą wszystkich składowych części orzeczenia powinny być przepisy dawnej ustawy. Równoczesne posługiwanie się przepisami obu ustaw dopuszczalne jest tylko o tyle, że stosując dawną ustawę jako względniejszą dla sprawcy, sąd obowiązany jest między innymi orzec kary według nowej ustawy art. XIII przepisów wprowadzających kodeks kar-ny (29 I 1970 r. — Rw 1747/69).

Art. 10. Kumulatywny zbieg przepisów ustawy zachodzi wszędzie tam, gdzie oskarżony dopuszcza się (działaniem lub zaniechaniem) jednego przestępstwa, podpadającego pod kilka nie wyłączających się przepisów ustawy. W ten sposób kwalifikując czyn, otrzymujemy zawsze jeden, ale pełny obraz przestępstwa. W takiej sytuacji należy w wyroku powołać wszystkie zbiegające się przepisy (art. 10 § 2 k.k.), a karę zgodnie z treścią art. 10 § 3 k.k. wymierzyć na podstawie przepisu przewidującego karę najsurowszą (18 II 1970 r. - IV KR 239/69).

Art. 44. Zamiana nie wykonanej dotychczas kary dożywotniego więzienia na karę 25 lat pozbawienia wolności musi pociągnąć za sobą orzeczenie kary dodatkowej na okres wskazany w art. 44 § 1 k.k. (28 II 1970 r. — IV KZ 17/70).

Art. 50 § 1. Przepis art. 50 § 1 k.k. stanowi, że sąd wymierza karę według swego uznania w granicach przewidzianych w ustawie, oceniając stopień społecznego niebezpieczeństwa czynu i biorąc pod uwagę cele kary w zakresie społecznego oddziaływania oraz cele zapobiegawcze i wychowawcze, które ma ona osiągnąć w stosunku do skazanego. Z przepisu tego nie można wyciągnąć wniosku, że w związku z zaskarżeniem wyroku przez samego tylko oskarżonego i zastosowaniem łagodniejszego przepisu obowiązującego kodeksu karnego musi dojść do obniżenia kary w tych wypadkach, gdy w sprawie rozpoznanej przed wejściem w życie tego kodeksu wymierzono w wyroku pierwszej instancji karę odpowiadającą dolnemu zagrożeniu zastosowanego przepisu karnego (7 I 1970 r. — IV KR 226/69).

Art. 83. Okoliczność, że w sprawie był stosowany areszt tymczasowy, podlegający zaliczeniu z mocy prawa na poczet kary pozbawienia wolności, nie stoi na przeszkodzie warunkowemu zawieszeniu wykonania tej kary (29 IV 1970 r. — VI KZP 7/70).

Art. 211. Przestępstwo z art. 211 k.k. jest dokonane dopiero z chwilą, gdy porzywdzony pod wpływem groźby, określonej w tym przepisie, rozporządzi mieniem. Samo użycie takiej groźby w celu określonym w art. 211 k.k. stanowić może jedynie usiłowanie rozbójniczego wymuszenia (27 II 1970 r. — Rw 129/70).

Art. 220. Przepis art. 220 k.k. jest odpowiednikiem art. 39 m.k.k. Nowy przepis znacznie różni się od poprzedniego, a jedną z istotnych różnic jest zwiększenie wymagań pod względem skutku działania sprawcy. Skutkiem tym mają być „istotne zakłócenia w produkcji, transporcie lub łączności”. Zmiana ta oznacza ograniczenie stosowania przepisu art. 220 k.k. do wypadków o znacznym ciężarze gatunkowym (w ślad za tym nastąpiło podniesienie dolnego progu zagrożenia do granicy przewidzianej dla zbrodni — art. 5 § 2 k.k.).

W innych wypadkach, a więc wtedy, gdy w grę nie wchodzi „istotne zakłócenia”, należy stosować art. 212 k.k., będący odpowiednikiem art. 263 k.k. z 1932 r. przy znacznie podwyższonym zagrożeniu § 1 kara pozbawienia wolności do lat 5, § 2 — do lat 8 (17 III 1970 r. — V KRN 38/70).

Art. 303. Pod pojęciem „ukarany dyscyplinarnie” w rozumieniu art. 303 § 2 k.k. należy rozumieć nie tylko takiego żołnierza, który wymierzoną mu za samowolne oddalenie karę aresztu zwykłego lub ścisłego odbył, ale i takiego żołnierza, który takiej kary nie odbył. Natomiast za „nieukaranego” należy uważać takiego żołnierza, któremu wymierzoną karę dyscyplinarną aresztu skreślono w drodze wyróżnienia albo zawieszoną wykreślono lub należało wykreślić po upływie jej zawieszenia (27 III 1970 r. — Rw 232/70).

Art. 303. Samowolna absencja w służbie żołnierzy wymienionych w art. 303 § 6 k.k., aczkolwiek nie stanowi określonego w art. 303 § 1 - k.k. przestępstwa przeciwko obowiązkowi pełnienia służby wojskowej, to jednak może wyczerpywać znamiona przestępstwa określonego w art. 246 k.k. — oczywiście w wypadku ustalenia wynikłych z tej nieobecności i zawinionych przez sprawcę ujemnych następstw w sferze działania jednostki wojskowej (7 I 1970 r. — Rw 1607/69).

Art. 325. Przestępstwo określone w art. 325 § 1 k.k. jest tzw. przestępstwem formalnym i dla bytu tego przestępstwa nie jest wymagane zaistnienie szkody jako skutku naruszenia regulaminu służby wartowniczej (28 I 1970 r. — Rw 1769/69).

Art. 325. Przepis art. 325 k.k., przejmując funkcje dotychczasowego art. 135 k.k. W. P., ma zasięg od niego (szerszy, bo obejmuje ochroną wszystkie rodzaje służby w ścisłym tego słowa znaczeniu, w szczególności służbę wartowniczą, konwojową, wewnętrzną, graniczną, garnizonową, porządkową organów WSW i in. oraz przewiduje odpowiedzialność karną w wypadku, gdy żołnierz wyznaczony do pełnienia którejkolwiek z tych służb narusza obowiązek wynikający z przepisu lub ustnego zarządzenia regulującego tok danej służby. Art. 325 k.k. nie obejmuje jednak przez to w całości dotychczasowej funkcji art. 130 k.k. W.P., którego odpowiednikiem w nowym kodeksie karnym jest art. 246. W szczególności nie odnosi się art. 325 k.k. do naruszeń tych obowiązków, które wynikają z faktu wyznaczenia żołnierza na stanowisko służbowe lub z faktu znalezienia się żołnierza w sytuacji, w której zobowiązany jest do postępowania określonego w odpowiednich przepisach wojskowych. Przepis art. 325 k.k. nie dotyczy zatem tych ogólnych obowiązków, które nie są związane z pełnieniem wyznaczonej żołnierzowi służby w ścisłym znaczeniu, a które wynikają jedynie z przepisów ustalających ogólne zasady postępowania żołnierza i zakres powinności związanych z jego stanowiskiem służbowym. Niedopełnienie tego rodzaju obowiązków przez żołnierza, który w rozumieniu art. 120 § 11 k.k. jest funkcjonariuszem publicznym, jeśli następuje ze szkodą dla dobra społecznego lub jednostki, podlega rozpatrzeniu na płaszczyźnie odpowiedzialności przewidzianej w art. 246 k.k. (27 III 1970 r. — Rw 224/70).

Kodeks postępowania karnego

Art. 4. Pomówienie jest — ogólnie rzecz biorąc — jednym z rodzajów wyjaśnień osoby zainteresowanej w wyniku procesu. Istnieją dwa rodzaje pomówień. Do pierwszego z nich należą te pomówienia, w których współoskarżony, zapierając się własnej winy, pomawia inną osobę, przeważnie współoskarżonego, o popełnienie danego czynu i w ten sposób dąży do ekskulpowania własnej osoby. Do drugiego należy pomówienie, które umownie można określić jako pomówienie złożone, mianowicie zachodzi ono wtedy, gdy oskarżony przyznaje się do winy, twierdząc jednocześnie, że także inna osoba (z reguły współoskarżony) brała udział w przestępstwie, które jest przedmiotem osądu w danej sprawie.

W jednej i drugiej sytuacji wspomniany dowód jest dowodem, który ze względu na zainteresowanie osoby pomawiającej inną powinien być poddany szczególnie wnikliwej ocenie z jednoczesnym rozważeniem, czy istnieją dowody potwierdzające bezpośrednio lub choćby pośrednio wyjaśnienia pomawiającego, a nadto czy wyjaśnienia pomawiającego są logiczne i nie wykazują chwiejności albo czy nie są wręcz nieprawdopodobne (6 II 1970 r. — IV KR 249/69).

Art. 9. Niezawiadomienie przez sąd o terminie rozprawy rewizyjnej ustanowionego w sprawie obrońcy narusza prawo oskarżonego do obrony (art. 102 § 1 w związku z art. 9 k.p.k.) i może mieć istotny wpływ na treść orzeczenia (28 IV 1970 r. — V KRN 96/70).

Art. 19. Użyte w art. 19 § 2 k.p.k. słowa: „przestępstwa, za które ustawa przewiduje karę śmierci”, oznaczają przestępstwo zagrożone tą karą przez przepisy części szczególnej kodeksu karnego lub innej ustawy karnej.

Przymiotu przestępstwa, za które ustawa przewiduje karę śmierci, nie traci czyn zagrożony taką karą nawet w wypadku, jeśli z mocy określonego przepisu części ogólnej k.k. nie jest w ogóle możliwe wymierzenie kary najwyższej (por. art. 31 k.k.) albo jeśli wymierzeniu takiej kary stoi na przeszkodzie procesowy zakaz reformationis in peius (por. art. 408 k.p.k.).

W sprawach o przestępstwa, za które ustawa przewiduje karę śmierci, sąd pierwszej instancji orzeka zawsze w składzie dwóch sędziów i trzech ławników (7 sędziów 19 III 1970 r. — VI KZP 27/69).

Art. 111. Brak pouczenia albo mylne pouczenie uczestnika postępowania karnego o przysługującym mu prawie, terminie lub sposobie wniesienia środka zaskarżenia stanowi przyczynę niedotrzymania terminu, od uczestnika niezależną w rozumieniu art. 111 k.p.k. (7 sędziów 19 III 1970 r. — VI KZP 1/70).

Art. 296. Przepis art. 296 k.p.k. w zakresie w nim unormowanym jest przepisem szczególnym w stosunku do norm art. 105 § 1 i 2 k.p.k. i tylko w tym zakresie wyłącza jego stosowanie (7 sędziów 29 IV 1970 r. — VI KZP 4/70).

Art. 396. Prawo powoda cywilnego do wniesienia rewizji (art. 396 k.p.k.) jest uzależnione od uprzedniego złożenia wniosku o sporządzenie uzasadnienia wyroku w terminie określonym w art. 370 § 1 k.p.k. (7 sędziów 29 IV 1970 r. — VI KZP 2/70).

Art. 443 § 1. Podstawową dyrektywą wynikającą z art. 443 § 1 k.p.k. jest skierowanie sprawy na rozprawę główną, co znajduje wytlumaczenie w tym, że postępowanie pojednawcze nie służy przeprowadzeniu dowodów, a w wypadku zakończenia takiego postępowania wynikiem negatywnym samo wysłuchanie stron nie daje z reguły sposobności do potwierdzenia bądź odrzucenia zarzutów, zawartych w skardze oskarżyciela prywatnego (28 IV 1970 r. — V KRN 97/70).

Art. 463. Przepisy nowego kodeksu postępowania karnego, które obowiązują od dnia 1 stycznia 1970 r. nie zawierają odpowiednika dawnego art. 397 k.p.k. z 1928 r. Z nowego unormowania w tej materii wynika, że uwzględnienie rewizji nadzwyczajnej na niekorzyść oskarżonego, wniesionej po upływie 6 miesięcy od daty uprawomocnienia się orzeczenia, nie jest w ogóle dopuszczalne (nawet w zakresie ograniczonym do ustalenia uchybień) (17 II 1970 r. — VKRN 138/66).

Art. 584. Względ na dyscyplinę wojskową w rozumieniu art. 584 k.p.k. (podstawa zastosowania aresztu tymczasowego) może dotyczyć wszystkich przestępstw, zarówno ściśle wojskowych, przewidzianych w części wojskowej kodeksu karnego, jak i w innych częściach tegoż kodeksu, a nie tylko przestępstw przeciwko zasadom dyscypliny wojskowej (26 II 1970 r. — Rw 213/70).

Ustawa z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii (Dz. U. nr 21, poz. 151)

Art. 7. Usiłowanie jest zjawiskową postacią przestępstwa, które sprawca zamierzał popełnić, i podlega odpowiedzialności karnej w granicach przewidzianych dla tego przestępstwa (art. 12 § 1 k.k.). W związku z tym usiłowanie zabójstwa nie podlega amnestii na równi z przestępstwem dokonany — umyślnym zabójstwem, wyłączonym spod amnestii przepisem art. 7 ustawy o amnestii (Dz. U. nr 21, poz. 151) (14 I 1970 r. — III KR 182/69).

Art. 7. Zawarty w art. 7 pkt 9 ustawy z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii (Dz. U. nr 21, poz. 151) warunek odbycia co najmniej trzeciej części kary nie może się odnosić do kary łącznej, lecz do kar poszczególnych wchodzących w skład tej kary. (29 I 1970 r. — II KZ 43/69).

Art. 7. Okoliczność, że przypisany oskarżonemu czyn z art. 28 § 1 ustawy z dnia 10 grudnia 1959 r. o zwalczaniu alkoholizmu (Dz. U. nr 69, poz. 434) popełniony został w warunkach recydywy z art. 60 § 1 k.k. z 1932 r., nie pozbawia go w myśl art. 7 pkt 9 ustawy z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii (Dz. U. nr 21, poz. 151) charakteru przestępstwa abolicyjnego (17 II 1970 r. — V KR 5/70).

Art. 8. Przepis art. 8 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 21 lipca 1969 r. o amnestii (Dz. U. nr 21, poz. 151) nie ma zastosowania do przestępstwa popełnionego przed 15 lipca 1969 r. w wypadku, gdy zgłoszenie się sprawcy i ujawnienie istotnych okoliczności oraz osób nastąpiło przed wejściem w życie powołanej ustawy amnestyjnej (7 września 19 III 1970 r. — VI KZP 5/70).

Zebrał
Stefan Kalinowski

ORZECZNICTWO SĄDU NAJWYŻSZEGO W SPRAWACH O ZAOPATRZENIE EMERYTALNE

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 3, poz. 6)

Art. 85. Gdy długoletni pracownik, będący nadto jedynym żywicielem rodziny, wykazuje całkowitą bezradność, to po stronie uspołecznionego zakładu pracy powstaje przed rozwiązaniem z tym pracownikiem stosunku pracy obowiązek podjęcia konkretnych działań przed organami Zakładu Ubezpieczeń Społecznych, któreby zapobiegały temu, aby chory i niedołężny pracownik — z chwilą expiracji umowy

o pracę — miał pozostać z rodziną bez żadnych środków do życia (wyrok z dnia 2. VII. 1968 r. III PRN 17/68).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. nr 3, poz. 8)

Art. 11 -13. Roszczenia z art. 11 i 13 ustawy o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy ulegają przedawnieniu z upływem lat dziesięciu, a roszczenia z art. 10 i 12 tej ustawy — z upływem lat trzech.

Do dochodzenia powyższych roszczeń nie mają zastosowania terminy przewidziane w art. 6 dekretu z dnia 24 II 1954 r. o zakładowych komisjach rozjemczych (Dz. U. nr 10, poz. 35) (uchwała z dnia 24 X 1969 r. III PZP 8/69).

Zauważyć należy, że w związku z art. 283 k.z. Sąd Najwyższy orzekł:

1) skutki zawinionych uchybień zakładu pracy w postaci ciężkiej choroby pracownika, kwalifikują się co najmniej jako występki nieumyślny z art. 286 § 3 k.k.

Bieg przedawnienia z art. 283 § 4 k.z. w sprawach o naprawienie szkód wywołanych chorobą zawodową rozpoczyna się od dnia ustania stanu zagrażającego zdrowiu lub życiu poszkodowanego (wyrok z dnia 24 VI 1969 r. IFR 157/69).

2) trzyletni termin przedawnienia wierzytelności określonej w art. 166 k.z. liczy się z mocy art. 283 § 2 k.z. od dnia, w którym członek rodziny zmarłego pracownika dowiedział się o szkodzie w postaci pogorszenia się jego sytuacji życiowej i o osobie obowiązanej do odszkodowania.

Jednakże wierzytelność ta z mocy art. 283 § 3 k.z. przedawnia się w każdym razie z upływem lat dziesięciu od dnia ustania działania (zaniechania) wyrządzającego szkodę przez uszkodzenie ciała lub wywołanie rozstroju zdrowia pracownika — niezależnie od daty jego śmierci (uchwała składu 7 sędziów SN z dnia 12 II 1969 r. III PZP 43/68).

Art. 26. Prawa poszkodowanego do świadczeń pieniężnych przysługujących z mocy art. 10 - 13 ustawy o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy od zakładu pracy w razie wypadku przy pracy lub choroby zawodowej przechodzą po jego śmierci na osoby wymienione w art. 79 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym.

Droga sądowa przed sądami powszechnymi dla dochodzenia tych świadczeń przez następców prawnych poszkodowanego jest niedopuszczalna (uchwała z 19 XII 1968 r. III PZP 59/69).

Zebrał

Tadeusz Wasylecki

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU UBEZPIECZEŃ SPOŁECZNYCH

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym pracowników i ich rodzin (Dz. U. nr 3, poz. 6)

Art. 6 i 7. Do oceny zatrudnienia u synowej mają zawsze zastosowanie przepisy art. 6 i 7 ustawy o p.z.e., choćby synowa ta po śmierci męża zawarła nowy związek małżeński (wyrok z dnia 15 IV 1969 r. IV TR 84/69).

Art. 8. Orzeczenie właściwego organu o nieistnieniu obowiązków ubezpieczenia z tytułu wykonywanych prac nie jest dla sądów ubezpieczeń społecznych wiążące przy ocenie, czy zainteresowana osoba wykonywała zatrudnienie w rozumieniu art. 8 ustawy o p.z.e. Sądy te bowiem powołane są do kontroli decyzji wydanych w spra-

wach o świadczenia rentowe i bez przeprowadzenia w sposób przewidziany w prawie o sądach ubezpieczeń społecznych analizy wszystkich okoliczności mających wpływ na prawo do świadczeń, obowiązek ten byłby niewykonalny (wyrok z dnia 30 X 1969 r. I TR 1047/69).

Art. 9 pkt 4 i art. 22 ust. 2. Okres wojskowej służby zawodowej pełnionej w formacjach Ludowego Wojska Polskiego zorganizowanych w czasie II wojny światowej na obszarze ZSRR, uważany w myśl art. 9 pkt 4 ustawy o p.z.e. za okres równorzędny z okresem zatrudnienia, uwzględnia się w całości przy ustalaniu wzrostu emerytury, przewidzianego w art. 22 ust. 2 ustawy. Okres tej służby na froncie liczy się podwójnie (wyrok z dnia 28 IV 1969 r. I TR 301/69).

Art. 10 ust. 1 pkt 9. Okres pobytu w obozie koncentracyjnym lub w obozie pracy przymusowej jest zaliczalny do okresów zatrudnienia niezależnie od tego, czy osadzenie w obozie nastąpiło z powodu działalności politycznej (wyrok z dnia 19 XI 1969 r. III TR-1221/69).

Art. 11. Brakarz odlewów nie jest pracownikiem I kategorii zatrudnienia w rozumieniu art. 11 ustawy o p.z.e. (wyrok z 11 XI 1969 r. III TR 1380/69).

Art. 12 1) a) Pojęcie inwalidztwa w systemie powszechnego zaopatrzenia emerytalnego — poza przypadkami określonymi w § 28 rozporządzenia z dnia 12 VIII 1968 r. w sprawie ... zasad orzekania o inwalidztwie ... (Dz. U. nr 32, poz. 221) — jest pojęciem prawnym, wiążącym elementy natury biologicznej (stan sprawności organizmu jako przyczyna) z elementami natury ekonomiczno-społecznej (zdolność do zatrudnienia jako skutek). Ograniczenie zdolności musi być istotne tzn. musi stosownie do § 27 rozporządzenia powodować obniżenie o ponad 1/3 podstawy wymiaru renty).

Ponieważ w myśl § 21 rozporządzenia naruszenie sprawności organizmu (jako przyczyna skutku ekonomicznego) ma być oceniana z punktu widzenia „rokowania” i „według wiedzy lekarskiej”, przeto i element ekonomiczny musi być w ten sam sposób oceniany. Orzekanie zatem następuje z punktu widzenia rokowania i prognozowania o potencjalnej zdolności do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia w warunkach przewidzianych dla pracowników, którzy nie są inwalidami (§ 20 rozporządzenia) iw stopniu wskazanym w § 27 rozporządzenia, przy uwzględnieniu wszystkich okoliczności wskazanych w § 22 rozporządzenia.

b) Orzekając o potencjalnej zdolności do wykonywania zatrudnienia, nie można przechodzić do porządku nad faktem rzeczywistego wykonywania zatrudnienia i wysokością osiągniętych zarobków, które są zewnętrznym wyrazem istnienia lub braku inwalidztwa. Przy braku obniżenia zarobków można orzec o niezdolności do wykonywania zatrudnienia, gdy schorzenia organizmu i upośledzenie funkcji tego organizmu oraz warunki pracy są tego rodzaju, iż dalsze zatrudnienie jest stanowczo przeciwwskazane ze względu na możliwość powstania w najbliższym czasie inwalidztwa II grupy lub że musi nastąpić zatrudnienie w warunkach szczególnych, specjalnych lub chronionych.

c) Przy kontrolnych badaniach lekarskich rencistów z wcześniejszych okresów ocena faktu obniżenia zarobków następuje nie w stosunku do przeciętnej dawnych zarobków przyjętych za podstawę wymiaru renty tego rencisty, gdyż ze względu na podwyżki zarobków zarobki takie nie są porównywalne, lecz w stosunku do zarobków aktualnie zatrudnionego, innego pracownika o takim samym mniej więcej stażu i kwalifikacjach w danym zakładzie pracy. Tylko takie porównywanie zarobków jest właściwe i odpowiada zasadzie określonej w § 20 rozporządzenia tzn. że

będzie się oceniać niezdolność „w warunkach przewidzianych dla pracowników, którzy nie są inwalidami” (wyrok z dnia 12 VI 1969 r. III TR-739/69).

2) Nie zachodzi ograniczenie zdolności zarobkowej w sposób istotny u rencisty, który przed uzyskaniem renty inwalidzkiej z powodu wypadku w zatrudnieniu wykonywał prace nie wymagające kwalifikacji zawodowych i obecnie zachował zdolność do wykonywania innej pracy, również nie wymagającej kwalifikacji zawodowych, osiągając zarobki przekraczające $\frac{2}{3}$ nie tylko podstawy wymiaru renty, lecz również $\frac{2}{3}$ przeciętnego zarobku osoby, która obecnie wykonuje dawniejszą pracę rencisty. (Wyrok z dnia 4 XII 1969 r. I TR 1573/69).

3) a) Określenie obniżenia zarobków „o ponad $\frac{1}{3}$ ” podstawy wymiaru renty, zawarte w § 27 rozporządzenia z dnia 12 VIII 1968 r. w sprawie ... zasad orzekania o inwalidztwie ... (Dz. U. Nr 32, poz. 221), jest tylko miernikiem zarobkowym wskazującym na to, jak należy rozumieć pojęcie ograniczenia zdolności do zarabkowania „w sposób istotny”. Wynika to z analizy § 22 rozporządzenia, wymieniającego różne okoliczności (a m. in. zawód, zarobek), które należy brać „łącznie” przy orzekaniu o inwalidztwie. Miernik ten występuje jako wartość przypuszczalna, gdyż ograniczenie zdolności do zatrudnienia nie może być ustalane metodą matematycznego wyliczenia i kilkunasto złotych różnice w zarobkach w pogranicznych przypadkach, w jedną lub drugą stronę, nie mogą być wyrazem istotnego obniżenia zdolności zarobkowej jako szkody gospodarczej. W tym zakresie nie można określić jakichś ogólnych reguł i w każdej sprawie musi następować indywidualna ocena.

b) Przepis § 27 rozporządzenia, określając, jak należy rozumieć pojęcie ograniczenia zdolności do zarabkowania „w sposób istotny”, przez równoczesne powołanie się na § 25 pkt 1 i 2 rozporządzenia, wskazuje, że nie chodzi tu o ograniczenie zdolności do zarabkowania w ogólnym znaczeniu, lecz o ograniczeniu zdolności do wykonywania dotychczasowego zatrudnienia w rozumieniu § 26 rozporządzenia. Przepis § 27 wiąże się zresztą ściśle z § 22 ust. 1 pkt 5 rozporządzenia, który stanowi że przy ocenie inwalidztwa należy brać pod uwagę „łącznie” zarówno wysokość osiąganego zarobku jak i zawód pracownika.

c) Przepisy § 27 rozporządzenia nie mają zastosowania w przypadkach określonych w § 22 ust. 3 rozporządzenia, tj. do osób zatrudnionych w warunkach szczególnych lub chronionych (np. do inwalidów zatrudnionych w inwalidzkich spółdzielniach pracy, do osób zatrudnionych sposobem chałupniczym), jeżeli zdolność ta może być zachowana wyłączenie w tych warunkach.

d) Przepis § 27 rozporządzenia nie może mieć co najmniej przez okres 2-3 lat zastosowania również do osób, które uległy ciężkim wypadkom lub zachorowały na chorobę zawodową i przez taki okres ze względu na tzw. świeżość wypadku, jako wymagający rehabilitacji i przystosowania się do następstw chorób lub kalectw, muszą być zatrudnione w warunkach szczególnych lub chronionych. Ich sytuacja jest zbliżona do sytuacji przewidzianych w § 22 ust. 3 rozporządzenia i do takich osób należy w drodze analogii również stosować ten przepis. Stanowisko takie odpowiada też dyspozycji zawartej w § 22 ust. 1 pkt 3 i 8 rozporządzenia. (Wyrok z dnia 20 II 1970 r. III TR 1803/69).

Art. 12 i 13. Legitymacja ubezpieczeniowa, nie zawierająca ani opisu objawów chorobowych ani diagnozy, nie może stanowić dokumentu w rozumieniu § 24 rozporządzenia z dnia 12 VIII 1968 r. w sprawie zasad orzekania o inwalidztwie (Dz. U. Nr 32, poz. 221), na którym opiera się ustalenie początku inwalidztwa (wyrok z dnia 24 IV 1969 r. III TR-205/69).

Art. 14 i 15. Przy rozpatrywaniu wniosku o przyznanie renty inwalidzkiej, pra-

cownika uspołecznionego zakładu pracy, który uległ wypadkowi przy pracy, organ rentowy powinien zażądać od zakładu pracy odpowiedniej dokumentacji, sporządzonej zgodnie z przepisami rozporządzenia z dnia 18 czerwca 1968 r. w sprawie zasad i trybu ustalania okoliczności i przyczyn wypadków przy pracy ... (Dz. U. nr 22, poz. 143), a po ustaleniu, czy wypadek ma znamiona wypadku przy pracy w rozumieniu ustawy o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy, czy też znamiona wypadku w zatrudnieniu w rozumieniu ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym — wydać odpowiednią decyzję. (Wyrok z dnia 25 X 1969 r. I TR-1325/69).

Art. 17 1) Tak zwanej trzynastej pensji nie uwzględnia się przy ustalaniu podstawy wymiaru emerytury lub renty (wyrok z dnia 6 III 1970 r. I TR 12/70).

2) Kwot wypłaconych przez Inspekcję Zbożową zaprzysiężonemu próbkobiorcy z tytułu jego funkcji nie uwzględnia się w podstawie wymiaru renty (wyrok z dnia 10 VII 1969 r. I TR 877/69).

Art. 17 ust. 3. Wynagrodzenie za prowadzenie księgowości kas zapomogowo-pozyczkowych uwzględnia się przy ustalaniu podstawy wymiaru renty zgodnie z § 6 pkt 24 uchwały Nr 8 Rady Ministrów z dnia 12. I. 1965 r. w sprawie składników funduszu płac (Mon. Pol. Nr 2, poz. 5 i z 1967 r. Nr 57, poz. 277) (wyrok z dnia 21 II 1969 r. III TR 1476/68).

Art. 24 ust. 2. Przez „ostatnie zatrudnienie”, od którego liczy się wstecz okres 10 lat, na który ma przypadać 5 lat zatrudnienia wymaganych do uzyskania renty inwalidzkiej, rozumieć należy to zatrudnienie, które jest ostatnim przed powstaniem inwalidztwa. Stosownie bowiem do art. 24 ust. 1 ustawy data powstania inwalidztwa decyduje o tym, jak długi okres zatrudnienia jest wymagany do uzyskania prawa do renty a zatem i ta data musi decydować również o sposobie liczenia 10-letniego okresu. Odmienna interpretacja przepisów art. 24 ustawy doprowadziłaby do pozbawienia w niektórych przypadkach (np. podjęcia przypadkowego i krótkotrwałego zatrudnienia) prawa do renty w ogóle i to wbrew założeniom ustawy, a w szczególności wbrew przepisom art. 64 i 23 ustawy, w myśl których prawo do renty powstałej ex lege z chwilą powstania inwalidztwa i posiadaniu w tej dacie okresu zatrudnienia. (Wyrok z dnia 19 I 1970 r. III TR-1525/69).

Art. 32. Zakład Doskonalenia Zawodowego nie jest szkołą w rozumieniu art. 32 ustawy, do którego uczęszczanie daje prawo do renty rodzinnej dla dziecka (wyrok z dnia 9 7 1969 r. II TR 479/69).

Art. 33 i 34. Wdowa, której po śmierci męża została przyznana na podstawie ust. 1 art. 33 ustawy renta rodzinna, z tytułu wychowywania dziecka do lat 16, zachowuje prawo do tej renty rodzinnej na podstawie art. 34 tej ustawy do upływu jednego roku od śmierci męża (lub do terminu, określonego na podstawie ust. 2 art. 34) także w przypadku, gdy dziecko przed upływem tego czasokresu straciło prawo do swej renty rodzinnej. (Wyrok z dnia 29 I 1970 r. I TR 1918/69).

Art. 45. Skazanie osoby odznaczonej orderem na utratę praw publicznych i obywatelskich praw honorowych pociąga za sobą utratę prawa do dodatku z tytułu tego odznaczenia (wyrok z dnia 30 VI 1969 r. II TR 479/69).

Art. 96 ust. 2 pkt 1 Wdowa po pracowniku, która osiągnęła 50 lat życia przed ukończeniem przez dziecko 16 lat życia, jest uprawniona od 1 I 1968 r. do renty rodzinnej po pracowniku. Okoliczność, że wdowa ta ukończyła 50 lat przed 1 I 1968 r., a więc w czasie, gdy nie istniał jeszcze taki warunek uprawniający do renty

rodzinnej z tytułu takiego wieku. (art. 33 ust. 1 pkt 3 ustawy) oraz że ona sama w chwili ukończenia tego wieku nie pobierała renty rodzinnej z tytułu wychowywania dziecka, nie mają dla sprawy żadnego znaczenia, albowiem art. 96 ust. 2 pkt 1 ustawy, wchodząc w życie z dniem 1 I 1968 r., objął z tym dniem wszystkie stany faktyczne określone w art. 33 ust. 1 ustawy (wyrok z dnia 28 VI 1969 r. III TR 541/69).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (Dz. U. Nr 3, poz. 8)

Art. 1 1) Umyślność w rozumieniu przepisów o świadczeniach przysługujących w razie wypadków przy pracy oznacza takie zachowanie się pracownika, które on okazuje przewidując skutki jakie wynikają z jego zachowania i skutki te chce wywołać. Umyślność może polegać na zamierzonym podjęciu działania sprzecznego z obowiązkiem pracownika lub na zamierzonym powstrzymaniu się od działania, mimo że istnieje obowiązek czynnego zachowania się.

2) Rażące niedbalstwo stanowi także zachowanie się pracownika, w którym przejawia się brak staranności, jakiej można wymagać od osób najmniej rożgarniętych. Od rażącego niedbalstwa (*culpa lata*) należy odróżniać niedbalstwo zwykłe (*culpa*), które zachodzi nie tylko wtedy, gdy pracownik przewiduje skutki swego działania lub zaniechania, lecz spodziewa się ich uniknąć, ale także wtedy gdy skutków takich nie przewiduje, chociaż może i powinien je przewidzieć (wyrok z dnia 5 III 1970 r. I TR 1883/69).

Art. 1 i 21. Jeżeli pracownik ubiega się o górniczą rentę inwalidzką z powodu pylicy płuc, następuje w pierwszej kolejności ustalenie jego uprawnień do świadczeń rentowych na podstawie i w trybie przepisów ustawy o świadczeniach pieniężnych przysługujących w razie wypadków przy pracy (wyrok z dnia 24 IV 1969 r. I TR 96/69).

Art. 21. Począwszy od 1 września 1968 r. nie mogą być stosownie do §§ 8 i 10 rozporządzenia z dnia 18 VI 1968 r. w sprawie rozciągnięcia przepisów ustawy o świadczeniach przysługujących w razie wypadków przy pracy na choroby zawodowe (Dz. U. nr 22, poz. 145) rozpatrywane roszczenia o świadczenia z tytułu choroby zawodowej bez uprzedniego wypowiedzenia się organu państwowej inspekcji sanitarnej w kwestii istnienia takiej choroby u pracownika (wyrok z dnia 30 XII 1969 r. I TR 1420/69).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o zmianie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników (Dz. U. nr 3 poz. 9).

Art. 3. 1) Górnik, który po przyznaniu górniczej renty starczej na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników (Dz. U. z 1958 r. Nr 23, poz. 99) nie wykonywał już pracy górniczej lub równorzędnej, nie może przy zamianie tej renty od dnia 1. I. 1968 r. na górniczą emeryturę domagać się zmiany podstawy jej wymiaru (wyrok z dnia 23 X 1969 r. I TR 1174/69).

2) Wysokość przyznanej od dnia 1 I 1968 r. górnikowi-cieśli górniczej emerytury w miejsce dawnej górniczej starczej, nie podlega ponownemu ustaleniu na tej podstawie, że w rozporządzeniu z dnia 22 października 1968 r. w sprawie określenia niektórych stanowisk, na których zatrudnienie uważa się za pracę górniczą (Dz. U. Nr 40, poz. 288), wymieniony został górnik — cieśla, jako pracownik, któremu okres pracy w tym charakterze zalicza się w wymiarze półtorakrotnym (wyrok z dnia 5 II 1970 r. I TR 1827/69).

Ustawa z dnia 28. V. 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin (Dz. U. nr 3, poz. 19)

Art. 2. Technika mierniczego, zatrudnionego w zjednoczeniu przemysłu węglowego, nie zalicza się do pracowników dozoru ruchu w kopalni (wyrok z dnia 2 X 1969 r. I TR-1222/69).

Art. 4. Pracownik, który z tytułu pracy w górnictwie nie nabył prawa do renty na podstawie ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników i ich rodzin, nabywa prawo do renty na podstawie ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym na warunkach w niej ustalonych (art. 3 ust. 2 tej ustawy), przy czym okresy pracy w górnictwie liczy się w wymiarze pojedynczym, choćby okresy te na podstawie art. 4 ustawy o zaopatrzeniu emerytalnym górników były zaliczane w wymiarze półtorakrotnym. Jedynie okresy pracy pod ziemią zaliczane są stosownie do art. 11 ust. 2 ustawy o p.z.e. jako zatrudnienie I kategorii (wyrok z dnia 14 I 1970 r. III TR 1671/69).

Ustawa z dnia 23 I 1968 r. o zaopatrzeniu emerytalnym pracowników kolejowych i ich rodzin (Dz. U. Nr 3, poz. 10).

Art. 3 ust. 1 i art. 6 ust. 1. W podstawie wymiaru emerytury kolejowej nie uwzględnia się zarobków osiąganych przez pracownika kolejowego w Przedsiębiorstwie Spedycji Krajowej, albowiem przedsiębiorstwo to nie wchodzi w skład Przedsiębiorstwa PKP i nie jest jednostką, w której przysługiwałby pracownikom dodatek za wysługę lat (wyrok z dnia 12 II 1970 r. III TR 1604/69).

Ustawa z dnia 13 XII 1957 r. o zaopatrzeniu emerytalnym żołnierzy zawodowych i nadterminowych oraz ich rodzin (Dz. U. z 1963 r. Nr 55, poz. 299).

Art. 28. Brak podstaw do dalszego uznawania istnienia inwalidztwa u rencisty. — byłego żołnierza zawodowego, który jest wprawdzie niezdolny do wojskowej służby zawodowej, lecz od dłuższego czasu pracuje w zawodzie (kalkulatora w biurze projektów), do wykonywania którego jest — zdaniem lekarzy — zdolny i gdy nie ma podstawy do przyjęcia by zawód ten był niżej kwalifikowany, o czym świadczy wysokość zarobków, uzyskiwanych przez rencistę (wyrok z dnia 25 X 1969 r. I TR 1284/69).

Ustawa z dnia 29 III 1965 r. o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników (Dz. U. nr 13, poz. 90).

Art. 44. Przepisy dekretu o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym, wymienione w art. 44 ustawy o ubezpieczeniu społecznym rzemieślników mają nadal zastosowanie w tym ubezpieczeniu, a to na podstawie art. 127 ust. 2 ustawy o powszechnym zaopatrzeniu emerytalnym (wyrok z dnia 27 VI 1969 r. III TR 560/69).

Zebrał

Tadeusz Wasylecki

ORZECZNICTWO GŁÓWNEJ KOMISJI ARBITRAŻOWEJ

Kodeks cywilny (Dz. U. nr 16 z 1964 r., poz. 93)

Art 399 § 2. Zamawiający, który otrzymał potwierdzenie zamówienia z zastrze-

zeniami sprzedawcy, jeżeli nie zgadza się z tymi zastrzeżeniami, powinien wystąpić w ciągu 14 dni do komisji arbitrażowej o ustalenie treści umowy, w przeciwnym wypadku umowa dochodzi do skutku w brzmieniu protokołu rozbieżności. Zgłoszenie sprzeciwu do zastrzeżeń sprzedawcy w innej formie — nie ma skutków prawnych. Z motywów uzasadnienia: ... Jeżeli więc powodowa Centrala nie godziła się z zastrzeżeniami zgłoszonymi w potwierdzeniu zamówienia, winna ona wystąpić, w myśl art. 399 § 2 k.c., o ustalenie treści umowy zgodnie z treścią zamówienia.

Niewystąpienie ze sporem przedumownym w ciągu 14 dni od daty otrzymania potwierdzenia zamówienia powoduje, w myśl tegoż § 2 art. 399 k.c., że umowę po-czytuje się za zawartą na warunkach określonych w potwierdzeniu zamówienia.

Wbrew wywiadowi odwołania okoliczność, że powodowa Centrala jako zamawiająca powiadomiła pozwane Zakłady o tym, że nie godzi się na zastrzeżenia zgłoszone w potwierdzeniu zamówienia, nie może obalić skutków przewidzianych w art. 399 § 2 k.c. ... Dlatego też skuteczną czynnością świadczącą, że zamawiający nie godzi się na zastrzeżenia podniesione w protokole rozbieżności czy też w potwierdzeniu zamówienia (oferty), może być tylko jego wystąpienie w ciągu dni 14 ze sporem arbitrażowym, a nie fakt wystosowania pisma do dostawcy ... (31 III 1969 r. I-2888/69).

Art. 537 § 3. Sprzedawca, który podał w fakturze cenę towaru niższą od obowiązującej, nie może domagać się od kupującego dopłaty różnicy ceny, jeżeli kupujący przed odprzedaniem towaru nie wiedział i nie mógł wiedzieć przy zachowaniu należytej staranności, że policzona w fakturze cena jest niższa od obowiązującej.

Z motywów uzasadnienia: ... W tych warunkach przyjąć należy, że w wyniku dokonanych przez strony czynności, a mianowicie podania przez sprzedawcę w fakturze cen niższych od obowiązujących (co mogło być uznane przez nabywcę za równoznaczne z zaoferowaniem towaru po tych niższych cenach), przyjęcia towaru przez nabywcę i uregulowania tej faktury, została umówiona między stronami cena niższa od ceny (sztywnej obowiązującej w chwili wydania towaru nabywcy. Skoro zaś przedstawione wyżej szczególne okoliczności faktyczne konkretnej sprawy dają podstawę do przyjęcia, że pozwany nabywca przed odprzedaniem spornego szkła nie wiedział i nie mógł wiedzieć nawet przy zachowaniu należytej staranności, że policzona w fakturze cena jest niższa od obowiązującej, brak podstaw do przerzucenia na pozwanego nabywcę skutków błędnego zafakturowania dostawy przez sprzedawcę i w świetle przepisu art. 537 § 3 k.c. nie jest on zobowiązany do zapłaty reszty należności za towar rozprzedany przed sprostowaniem rachunku po cenie obliczonej na podstawie ceny zafakturowanej niższej od obowiązującej. ... (3 II 1969 r. BO-283/69).

Art. 556 § 1. Jeżeli w umowie ustalono, że towar może odpowiadać kilku klasom jakości, sprzedawca odpowiedzialny jest wobec kupującego z tytułu rękojmi za wady fizyczne towaru i zobowiązany jest do zapłaty kar umownych za dostarczenie towaru z wadami, gdy dostarczony towar nie odpowiada klasie podanej w dokumentach dostawy, chociaż mieści się w klasach ustalonych uprzednio w umowie. (11 XI 1968 r. BO-10728/68).

Art. 563 § 2. Brak niezwłocznego zawiadomienia o wadzie sprzedawcy, który udzielił gwarancji, nie powoduje w świetle przepisów k.c. i o.w.s. utraty roszczeń kupującego z tego tytułu (7 IX 1968 r. I-5230/68).

Art. 566 § 1 zd. 1. Roszczenia odszkodowawcze, o których mowa w art. 566 § 1 zd. 1 k.c., nie są uprawnieniami z tytułu rękojmi i nie podlegają reżimowi prawnemu rękojmi.

Z motywów uzasadnienia: ...Odpowiedzialność sprzedawcy z tytułu rękojmi uwarunkowana jest dokonaniem przez kupującego aktów staranności, jak terminowe zbadanie towaru i zawiadomienie sprzedawcy o ujawnionych wadach. Uprawnienia kupującego z tytułu tej odpowiedzialności wygasają z upływem roku od daty wydania przedmiotu sprzedaży.

Kupujący korzystający z podanych wyżej szczególnych uprawnień może żądać naprawienia szkody poniesionej wskutek istnienia wady (art. 566 § 1 zd. 1 k.c.).

Według ogólnie obowiązujących przesłanek odpowiedzialności dłużnik, który nienależycie wykonał zobowiązanie, powinien w pełni pokryć powstałą u wierzyciela szkodę (art. 361 § 2 k.c.). Zgodnie z zasadami rozrachunku gospodarczego szkoda powinna być zlokalizowana w tej jednostce, która spowodowała jej powstanie.

Włączenie roszczeń odszkodowawczych do uprawnień z tytułu rękojmi i tym samym poddanie ich rygorom rękojmi powodowałoby wbrew wyżej podanym zasadom odpowiedzialności straty u kupującego tylko dlatego, że nie dochował przewidzianych dla reżimu rękojmi aktów staranności lub też nie wystąpił z roszczeniami przed upływem roku od daty wydania mu towaru. ... W świetle powyższego nie można dopatrzeć się istotnego naruszenia prawa w przyjęciu przez GKA, że roszczenia odszkodowawcze, o których mowa w art. 566 § 1 zd. 1 k.c. nie są uprawnieniami z tytułu rękojmi i nie podlegają reżimowi prawnemu rękojmi. Okoliczność, że w/w przepis przewidujący obowiązek naprawienia szkody został zamieszczony w kodeksie cywilnym w dziale dotyczącym rękojmi, nie stanowi podstawy do traktowania omawianych roszczeń odszkodowawczych inaczej, niż wynika to z ogólnych zasad odpowiedzialności kontraktowej dłużnika (art. 471 k.c.).

W tym przypadku bowiem przepis ten należy traktować jako zastrzeżenie wskazujące, że poza uprawnieniami o charakterze kompensacyjnym, które mają zapewnić ekwiwalentność wzajemnych świadczeń sprzedawcy i kupującego, temu ostatniemu przysługują roszczenia odszkodowawcze na zasadach ogólnych. Przy czym redakcja art. 566 k.c. w tej części nie różni się od sformułowania podanego w art. 471 k.c.

Zgodnie z wyżej podanymi przesłankami, powód który utracił uprawnienia z tytułu rękojmi, zachował roszczenia odszkodowawcze. ... (13 XII 1968 r. BO-5552/68).

Zarządzenie Przewodniczącego Komisji Planowania przy Radzie Ministrów z dnia 7 X 1966 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży oraz umów dostawy w obrocie krajowym pomiędzy jednostkami gospodarki społecznej (M. P. nr 57, poz. 276).

§ 3 ust. 2 o.w.s. Jeżeli termin dostarczenia towaru został w umowie określony czasokresem — nabywca może odstąpić od umowy ze skutkami przewidzianymi w § 3 ust. 2 o.w.s. dopóki nie rozpoczął się czasokres, w którym dostawa miała być wykonana.

Z motywów uzasadnienia: ...Spór w postępowaniu rewizyjnym sprowadził się do kwestii, do jakiej daty, w przypadku gdy ustalonym terminem dostawy jest określony czasokres, np. kwartał, dopuszczalna jest rezygnacja przez nabywcę z tej dostawy lub jej części ze skutkami przewidzianymi w § 3 ust. 2 powołanych wyżej o.w.s.

Zgodnie z przepisem § 3 ust. 2 o.w.s. skutki rezygnacji przez nabywcę z części lub całości dostaw przewidzianych w umowie ograniczają się do obowiązku naprawienia szkody poniesionej przez sprzedawcę wskutek nakładów wyłożonych w celu wytworzenia towaru oraz wskutek utraty normalnego zysku, gdy rezygnacja ta nastąpiła „dopóki nie upłynął termin dostarczenia towaru”. W przypadku gdy ustalonym terminem dostawy jest określony czasokres (np. kwartał) i umowa nie zastrzega realizacji dostawy częściami w oznaczonych krótszych podokresach (np.

w poszczególnych miesiącach danego kwartału), ani nawet nie zawiera ogólnej klauzuli w przedmiocie sukcesywności dostaw, to sprzedawca może w całości wykonać dostawę już z chwilą rozpoczęcia się umówionego czasokresu i będzie to stanowiło realizację dostawy w ustalonym terminie. Jeśli więc dostawa może być wykonana już w pierwszym dniu umówionego czasokresu, użytego w § 3 ust. 2 o.w.s. określenia „dopóki nie upłynął termin dostarczenia towaru” nie można rozumieć inaczej jak tylko, że rezygnacja z dostawy ma być zgłoszona przez nabywcę dopóki nie rozpoczął się czasokres, w ciągu którego dostawa miała być wykonana.

Taka interpretacja § 3 ust. 2 o.w.s. jest zgodna z przepisem art. 553 k.c. postanawiającym, że „w stosunkach między jednostkami gospodarki uspołecznionej kupujący może przed terminem dostarczenia rzeczy sprzedanych lub ich części odstąpić z ważnych powodów od umowy co do całości rzeczy sprzedanych lub ich części; jednakże obowiązany jest naprawić szkodę, jaką sprzedawca poniósł wskutek nakładów poczynionych w celu wytworzenia rzeczy sprzedanych lub ich części oraz wskutek utraty normalnego zysku”. ... (6 I 1969 r. BO-13591/68).

§§ 23 - 36 o.w.s. Strony w umowie mogą ustalić zasady obrotu opakowaniami oraz sankcje cywilne związane z tym obrotem inaczej niż przewidziano to w o.w.s. (17 V 1969 r. 1-14127/68).

§ 27 o.w.s. Jeżeli strony w umowie inaczej nie ustaliły, początkiem terminu do dokonania zwrotu opakowania wypożyczonego jest data, w której towar wraz z opakowaniem został powierzony przewoźnikowi — celem dostarczenia odbiorcy. Z motywów uzasadnienia: ... Za daty wydania przez pozwanego dostawcę towaru wraz z objętymi sporem opakowaniami należy uważać daty, w których towar powierzony został przewoźnikowi (argument z art. 544 § 1 k.c.) i od tych też dat dostawca był uprawniony liczyć bieg 30-dniowego terminu do dokonania zwrotu opakowań. Skoro, co jest bezsporne w sprawie, powodowy odbiorca przed upływem terminu liczonego w sposób powyższy opakowań nie zwrócił, to pozwanemu dostawcy przysługują od niego kary umowne przewidziane w § 27 ust. 1 ogólnych warunków umów sprzedaży. Materiał sprawy wskazuje, że niedotrzymanie przez powodowego odbiorcę terminu zwrotu opakowań było następstwem bardzo znacznego przedłużenia czasokresu przewozu towaru w owych opakowaniach przez pozwane Przedsiębiorstwo Spedycji Krajowej, które wydało towar w tych opakowaniach powodowemu odbiorcy już po upływie określonych powyżej terminów. Odbiorca zaś zwrócił te opakowania w krótkim czasie, nadając je do przewozu pod adresem pozwanego dostawcy. W świetle zasady wynikającej z przepisów §§ 57 i 58 o.w.s. okoliczność przeterminowania przez pozwane Przedsiębiorstwo Spedycji Krajowej przewozu (dostawy) przesyłki powodowego odbiorcy od odpowiedzialności wobec pozwanego dostawcy towaru nie zwalnia. Natomiast zapłata pozwanemu dostawcy kar umownych za zwłokę w zwrocie opakowań stanowiłaby w tej sytuacji dla powodowego odbiorcy szkodę poniesioną wskutek nienależytego wykonania przewozu przez pozwane Przedsiębiorstwo Spedycji Krajowej, której wynagrodzenia mógłby skutecznie od tego Przedsiębiorstwa żądać (§ 8 ust. 1, § 9 ust. 4 regulaminu zarobkowego przewozu i spedycji w ciężarowym transporcie samochodowym). ... (28 V 1969 r. 1-4639/69).

§ 51 pkt. 3 o.w.s. Jeżeli dostarczony towar posiada wady powodujące okowiążek zapłaty kary umownej za dostarczenie towaru z wadami w wysokości 10% wartości towaru i gdy równocześnie towar ten nie został należycie oznaczony, kupujący, który żąda zapłaty kary 10% wartości towaru, nie może domagać się ponadto kary z tytułu nieoznaczenia towaru.

Z motywów uzasadnienia: ... Dlatego też zawilgocenie papy stanowi wadę, uzasadniającą obciążenie dostawcy karą umowną w wysokości 10% wartości papy (§ 51 pkt 3 o.w.s.).

Powód dochodził odrębnie kary umownej w wysokości 1% wartości papy za nienależyte jej oznaczenie, która została przez obie instancje zasądzona. Brak należytego oznaczenia jest też wadą w rozumieniu przepisów o.w.s., ale występowanie tego rodzaju wady pociąga za sobą obowiązek zapłaty przez dostawcę niższej kary. Natomiast jeżeli wada ta występuje łącznie z innymi wadami towaru, to kara za dostarczenie towaru z wadami w wysokości 10% pochłania karę przewidzianą dla szczególnego przypadku, gdy towar jest nieoznaczony należycie. ... (18 XI 1968 r. BO-11469/68).

§51 pkt. 3 o.w.s. Jeżeli w umowie ustalono, że towar może odpowiadać kilku klasom jakości, sprzedawca odpowiedzialny jest wobec kupującego z tytułu rękojmi za wady fizyczne towaru i zobowiązany jest do zapłaty kar umownych za dostarczenie towaru z wadami, gdy dostarczony towar nie odpowiada klasie podanej w dokumentach dostawy, chociaż mieści się w klasach ustalonych uprzednio w umowie. (11 XI 1968 r. BO-10728/68).

§ 54 ust. 4 o.w.s. Jeżeli kupujący domaga się w oparciu o przepisy o.w.s. kary umownej podwyższonej o 100% z tytułu powtarzania się wad, nie może domagać się dalszego podwyższenia kary o 100% przewidzianej na przypadek, gdy towar przeznaczony jest na zaopatrzenie produkcji eksportowej. (17 XII 1968 r. — 1-10898/68).

§ 54 ust. 4 o.w.s. Do umów o dostawę towarów, których obrót uregulowany jest przez b.w.d. pieczywa i wyrobów ciastkarskich (M.P. 1967, nr 22, poz. 102), stosuje się przepisy § 54 ust. 4 o.w.s. dotyczące 100% podwyżki kary umownej z tytułu powtarzania się wad. (11 I 1969 r. 1-12077/68).

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 30 III 1967 r. w sprawie ogólnych warunków umów sprzedaży warzyw i owoców (M.P. nr 19, poz. 93, zm. M.P. z 1969, nr 27, poz. 210)

§18 ust. 1 i ust. 2 pkt. 1. W przypadku gdy nabywca zgodnie z umową odebrał owoce ze składu sprzedawcy nie zgłaszając żadnych zastrzeżeń co do jakości towaru, to w świetle przepisów b.w.s. warzyw i owoców podstawą rozliczenia stron jest jakość ustalona w magazynie sprzedawcy, choćby następnie u odbiorcy stwierdzono jakość niższą. (2 XII 1968 r. BO-12313/68).

Zarządzenie Ministra Handlu Wewnętrznego z dnia 7 IV 1967 r. w sprawie ogólnych warunków umów dostawy pieczywa i wyrobów ciastkarskich (M.P. nr 22, poz. 102).

Ogólne warunki umów dostawy pieczywa i wyrobów ciastkarskich (M.P. 1967, nr 22, poz. 102) nie odnoszą się do wyrobów cukierniczych trwałych. (14 XI 1968 r. BO-11020/68).

Uchwała nr 72 Rady Ministrów z dnia 5 II 1963 r. w sprawie cen artykułów nietypowych i opłat za nietypowe usługi (roboty) przemysłowe wykonywane na rzecz jednostek gospodarki społecznej (M.P. nr 17, poz. 96 i uchwała nr 43 z dnia 13 II 1968 r. M.P. nr 10, poz. 57).

§ 4. Podstawą rozliczenia za dostarczone artykuły nietypowe jest cena wynikająca z planowanej kalkulacji, a nie z kalkulacji wynikowej sporządzonej i przekazywanej zamawiającemu po wykonaniu dostawy (13 I 1969 r. I-212/69).

Zarządzenie z dnia 30 XII 1966 r. Ministra Budownictwa i Przemysłu Materiałów Budowlanych w sprawie zasad i warunków umów o wykonanie obiektów budownictwa oraz zasad ustalania wynagrodzeń i dokonywania rozliczeń za te obiekty (M.P. z 1967 r. nr 2, poz. 9).

§ 118 ust. 1 pkt. 5. Przepis § 118 ust. 1 pkt. 5 w.w.o.b. dotyczący kary umownej, jaką inwestor obowiązany jest zapłacić generalnemu wykonawcy za zwłokę w wykonaniu obowiązku przekazania do montażu materiałów, maszyn, urządzeń lub konstrukcji w wysokości 0,02% wynagrodzenia wykonawcy za obiekt, nie przewiduje stosowania tej kary za każdy dzień zwłoki; należy dlatego przyjąć, że jest to kara jednorazowa. (14 IV 1969 r. BO-2951/69).

§ 120 ust. 3 w zw. z § 118 ust. 1 pkt. 11. Podwykonawca może domagać się kary umownej za opóźnienie dostarczenia mu przez generalnego wykonawcę protokołu odbioru końcowego robót budowlano-montażowych tylko wtedy, gdy obowiązek ten jest przewidziany w umowie. (28 XII 1968 r. I-2272/68).

Uchwała nr 100 Rady Ministrów z dnia 27 IV 1965 r. w sprawie planowania, realizacji i finansowania inwestycji wspólnych (M.P. nr 26, poz. 128).

§ 13 ust. 4. Inwestorowi zastępczemu realizującemu inwestycję wspólną objętą planem rady narodowej nie przysługuje wynagrodzenie za wykonywanie obowiązków inwestora zastępczego. (23 XII 1968 r. BO-13472/68).

Zarządzenie Przewodniczącego KBUiA z dnia 7 IX 1960 r. w sprawie zasad zawierania umów i dokonywania rozliczeń za prace projektowe wykonywane przez państwowe jednostki projektowania na rzecz jednostek społecznych (M.P. nr 74, poz. 343; zm.: Dz. Bud. z 1963 r., nr 7, poz. 24).

Dla ustalenia kar umownych za zwłokę w wykonaniu dokumentacji projektowanej dla obiektu budowanego za granicą mają zastosowanie przepisy zarządzenia Przewodniczącego Komitetu Budownictwa Urbanistyki i Architektury z dnia 7 IX 1960 r. w sprawie zasad zawierania umów i dokonywania rozliczeń za prace projektowe wykonywane przez państwowe jednostki projektowe na rzecz jednostek społecznych (M.P. nr 74, poz. 343), a nie przepisy o.w.s. towarów przeznaczonych na eksport. (27 I 1969 r. BO-14293/68).

Zarządzenie z dnia 10 IX 1965 r. Ministra Gospodarki Komunalnej w sprawie gospodarki zakładowymi domami mieszkalnymi prowadzonej w ramach działalności pooperacyjnej przedsiębiorstw oraz prowadzonej przez inne jednostki państwowe (M.P. nr 53, poz. 275).

§ 9 ust. 2. Do strat powstałych w związku z kosztami utrzymania zakładowego domu mieszkalnego pozostającego we wspólnym użytkowaniu zalicza się nie tylko koszty kapitalnych remontów, ale także koszty eksploatacji i bieżącego remontu. (10 I 1969 r. III-11733/68/b).

Dekret z dnia 26 X 1950 r. o przedsiębiorstwach państwowych (Dz. U. 1960 r., nr 18, poz. 111).

Art. 17. Z pełnienia w przedsiębiorstwie państwowym funkcji kierownika działu obrotu towarowego, do zakresu pracy którego należy zakup towarów, wynika w sposób dorozumiany, że jest on upoważniony do zawierania umów kupna w imieniu zatrudniającego go przedsiębiorstwa.

Z motywów uzasadnienia: ... Pełnomocnictwo jest oświadczeniem woli mocodawcy, podlega więc takiemu samemu reżimowi jak każde oświadczenie woli. Może być zatem z zastrzeżeniem wyjątków w ustawie przewidzianych — dokonane w dowolnej formie, nie tylko w sposób wyraźny, lecz także w sposób dorozumiany, to jest przez jakiekolwiek zachowanie się osoby reprezentowanej, ujawniające w sposób dostateczny jej wolę (art. 60 k.c.).

Dekret o przedsiębiorstwach państwowych przewiduje wprowadzić wymóg sporządzenia pełnomocnictwa na piśmie (art. 17 ust. 3 dekretu). Skoro jednak niezachowanie tej formy nie jest zagrożone rygorem nieważności, należy rozumieć, że wymóg sporządzenia pełnomocnictwa na piśmie nie jest formą ad solemnitatem. Zgodnie z art. 73 § 1 k.c., jeżeli ustawa zastrzega dla czynności prawnej formę pisemną, czynność dokonana bez zachowania zastrzeżonej formy jest nieważna tylko wtedy, gdy ustawa przewiduje rygor nieważności. Rygor nieważności w przypadku niezachowania formy pisemnej jest przewidziany w art. 99 § 2 k.c. odnośnie do udzielenia pełnomocnictwa ogólnego.

Jeśli natomiast chodzi o pełnomocnictwo do dokonywania poszczególnych czynności, czego dotyczy niniejszy spór — wobec braku rygoru nieważności na wypadek udzielania takiego pełnomocnictwa bez zachowania formy pisemnej, przyjąć należy, że wymóg formy pisemnej zastrzeżony tylko ad probationem. Zachowanie więc tej formy ma znaczenie dla celów dowodowych, nie stanowi jednak niezbędnego warunku ważności czynności prawnej udzielenia pełnomocnictwa. ... (16 VI 1969 r. BO-3810/69).

Zebrał

Zenon Klafkowski